

Beroepscode en gedragsregels

Voor predikanten en kerkelijk werkers

Generale Synode
30 september 2011
AZ 11-25

Inhoud

1	Inleiding	5
2	BEROEPSCODE	7
2.1	Predikanten	7
2.1.1	Leiding	7
2.1.2	Dienen	7
2.1.3	Betrouwbaarheid	7
2.1.4	Persoonlijke vorming	8
2.1.5	Verbondenheid	8
2.2	Kerkelijk werkers	8
3	GEDRAGSREGELS	9
3.1	Bedoeling	9
3.2	Ordening	9
3.2.1	De predikant/kerkelijk werker als betrouwbaar persoon en pastor	9
3.2.2	De predikant/kerkelijk werker als vertrouwenspersoon	11
3.2.3	De predikant/kerkelijk werker als collega	12
3.2.4	De predikant/kerkelijk werker in de verbanden van de kerk	12

1 Inleiding

Gedragsregels voor een predikant en kerkelijk werker zijn bedoeld om hen te helpen in hun dienstwerk. Bij de opstelling van de regels is de formulering toegesneden op gemeentepredikanten en op kerkelijk werkers met een opdracht in het pastoraat. Voor wie op een ander terrein werkzaam is, zal niet elke regel letterlijk van toepassing zijn en zullen instanties die worden genoemd (de kerkenraad b.v.) door een andere moeten worden vervangen.

De gedragsregels vloeien voort uit wat in de kerkorde over predikanten en kerkelijk werkers is geschreven en wat in de belofte die bij de aanvaarding van de ambtswerkzaamheden wordt afgelegd, is vermeld. De kerkorde is zo de basis van de beroepscode. De beroepscode is een toegevoegde beschrijving van het werk van een predikant of kerkelijk werker op grond van de kerkorde, waarin de kernmomenten van het dienstwerk en de daarmee gepaard gaande houding beschreven is. Hieronder wordt eerst deze code beschreven en daarna volgen de gedragsregels.

2 BEROEPSCODE

2.1 Predikanten

De predikant belooft zijn/haar ambt waardig en trouw te bedienen. Daarom wordt hier eerst kort iets gezegd over dit dienstwerk van de predikant. Predikanten zijn herders en leraars. Aan hen is, volgens de kerkorde, vooral toevertrouwd:

- de bediening van Woord en sacramenten
- het verkondigen van het Woord in de wereld
- de herderlijke zorg en het opzicht
- het onderricht en de toerusting (Art V,3)
- het dienen van de kerk in de meerdere vergadering (Ord. 3.9.1)

2.1.1 Leiding

Het is de kerk die deze diensten aan de predikant toevertrouwt. Tegelijk is het God zelf die tot de dienst roept. Deze roeping geeft vrijheid: de predikant is geen ambtenaar van de kerk. Het gaat hier echter wel om een door Gods Woord bepaalde vrijheid. Het is de gehoorzaamheid aan God en het aanvaarden van de heilige Schriften als bron van de prediking en enige regel van het geloof, die vrijheid en vrijmoedigheid geeft. De predikant is gehouden, op grond van deze roeping, leiding te geven door de gemeente te bepalen bij het heil en te bewaren bij haar roeping in de wereld. Hij of zij doet dit overigens samen met de andere ambten.

2.1.2 Dienen

Bij de bevestiging wordt de predikant eraan herinnerd dat het Christus' eigen kudde is, die hem of haar wordt toevertrouwd (vgl. belofte). Het werk van een predikant is dienstwerk. Alleen in liefde tot de gemeente en in het besef dat de gemeente niet het eigendom is van de predikant, maar van Christus zelf, kan dit geschieden. De predikant zal daarom de geestelijke en fysieke integriteit van hen die aan zijn zorgen zijn toevertrouwd, eerbiedigen. Dit dienen is nader in te vullen als zoeken naar, en bevorderen van wat heilzaam is voor de gemeente en haar toe te rusten tot goede woorden en werken. Daar hoort het naar vermogen ruimte geven aan de talenten en gaven van de gemeenteleden bij. Er hoort ook bij dat de predikant niet over de gewetens van hen die aan zijn of haar zorgen zijn toevertrouwd, heerst.

2.1.3 Betrouwbaarheid

In de belofte is sprake van liefde voor de gemeente en voor alle mensen die de Heer op zijn of haar weg brengt. Daar hoort in ieder geval ook bij dat hij of zij geheim houdt wat vertrouwelijk is. Betrouwbaarheid heeft echter niet alleen betrekking op geheimhouding, maar strekt zich uit naar betrouwbaarheid in het dienstwerk en naar het 'waardig en trouw' (vgl. belofte) bedienen van de gemeente. In het verlengde daarvan vraagt betrouwbaarheid ook om de bereidheid rekenschap van de invulling van het dienstwerk af te leggen en aanspreekbaar te zijn op afspraken die in dat kader zijn gemaakt.

2.1.4 Persoonlijke vorming

De predikant krijgt de opdracht mee zich te voeden met het Woord van God en te volharden in het gebed. Verder wordt de predikant, na een initiële academische studie, geacht de theologische wetenschap te blijven beoefenen, onder andere door deelname aan de Permanente Educatie. Deze studie houdt ook in de kennis van ontwikkelingen in kerk en samenleving, in het bijzonder wat er leeft onder gemeenteleden.

2.1.5 Verbondenheid

De predikant werkt samen met anderen. De predikant verricht het dienstwerk met anderen die tot leidinggeven zijn geroepen. Het is immers de kerkenraad als geheel die leiding geeft aan de gemeente en het dienstwerk van de predikant past hierbinnen. Dat betekent dat hij of zij zich voegt naar besluiten die in gezamenlijkheid genomen zijn. Het spreekt vanzelf dat bezwaren hiertegen niet anders dan in de kerkelijke weg hiertegen kunnen worden aangebracht.

Behalve lid van de kerkenraad is de predikant ook collega. Dat vraagt om collegiaal gedrag, in en buiten de verbanden waarin met collega's wordt samengewerkt.

Ten slotte werkt de predikant in de context van de landelijke kerk. Hij of zij belooft de taak te vervullen overeenkomstig de orde van de kerk, met erkenning van de verantwoordelijkheid van de kerkelijke vergaderingen en organen. Gegeven de verbintenis aan een plaats, werkt hij of zij ook ten dienste van het geheel van de kerk. Dat vraagt bereidheid om ook tijd te besteden aan het bovenplaatselijk kerkenwerk. Uiteraard is hier loyaliteit en samenwerking met anderen die eveneens tot deze taak zijn geroepen voor nodig.

2.2 Kerkelijke werkers

Naast predikanten kent de kerk ook kerkelijk werkers. Zij nemen een volwaardige plaats in onze kerk in. Zij zijn verbonden aan een plaatselijke gemeente als ouderling of eventueel diaken. Zij zijn vooral werkzaam in:

- pastoraat
- diaconaat
- jeugd- en jongerenwerk
- missionaire arbeid
- gemeenteopbouw

Aan sommige kerkelijk werkers is een preekconsent verleend. Onder deze laatsten is aan enkelen de bevoegdheid van de sacramentsbediening toevertrouwd.

In analogie van het werk van de predikant geldt voor kerkelijk werkers dat zij

- mede leiding geven aan de gemeente,
- dat zij dienstbaar zijn aan de gemeente,
- dat zij betrouwbaar dienen te zijn en geheimhouding te betrachten,
- dat zij hun werk doen in verbondenheid met de kerkenraad en collega's en hun werk doen in de context van de landelijke kerk.

Om die reden is de beroepscode, zoals onder 2.1 beschreven, en de onderstaande regels, met een enkele uitzondering, ook van toepassing op de kerkelijk werkers. Er is één beroepscode en één set gedragsregels voor predikanten en kerkelijk werkers die tezamen de professionals uitmaken die in onze kerk werkzaam zijn.

3 GEDRAGSREGELS

3.1 Bedoeling

Uiteraard kan niet al het gedrag in regels worden gevangen. Dat is ook niet nodig. Leidend is dat wat de kerk verstaat onder dienstwerk en de belofte die de predikant en kerkelijk werker heeft afgelegd. Dat hoeft niet terug te komen in de regels. Deze geven concretisering van wat als dienstwerk hierboven is beschreven. In die zin geven zij richting en kunnen zij helpen bij het toetsen van het gedrag en bij beslissingen die moeten worden genomen in complexe situaties. Ze geven grenzen aan, en bieden daarmee ook de ruimte en de mogelijkheden aan voor een goede en te verantwoorden beroepsuitoefening.

3.2 Ordening

Om de regels te ordenen is uitgegaan van verschillende aspecten van het werk van de predikant of kerkelijk werker.

- In de eerste afdeling (A) is de betrouwbaarheid van de predikant/kerkelijk werker uitgangspunt.
- In de tweede afdeling is (B) de predikant/kerkelijk werker als vertrouwenspersoon de aandachtspunt.
- In de derde afdeling (C) gaat het om de predikant/kerkelijk werker als collega.
- In de vierde afdeling (D) hebben de regels betrekking op de predikant/kerkelijk werker in diens relatie tot de kerkenraad in het bijzonder en de kerk in het algemeen.

3.2.1 De predikant/kerkelijk werker als betrouwbaar persoon en pastor

De predikant/kerkelijk werker

- A 1 verleent pastorale zorg aan degenen die aan zijn/haar zorg zijn toevertrouwd, in overeenstemming met het vastgestelde en bekendgemaakte beleid. Voor zover mogelijk verleent hij/zij pastorale zorg in noodsituaties en verder aan anderen die een beroep op hem/haar doen, voor zover deze niet aan de pastorale zorg van anderen zijn toevertrouwd.
- A 2 kent de grenzen van het pastorale handelen en onthoudt zich van handelingen en uitspraken die buiten de eigen opdracht liggen. In overleg met de gesprekspartner vervult hij/zij een bemiddelende rol bij het vinden van de juiste zorg.
- A 3 stelt zich op de hoogte van de mogelijkheden die anderen, werkzaam in de maatschappelijke zorg en (geestelijke) gezondheidszorg, hebben om zorg te geven die buiten zijn/haar opdracht ligt.
- A 4 draagt zorg voor een goede communicatie, zodat inzichtelijk is - al bij de aanvang van het werk en steeds opnieuw - wat van hem/haar verwacht mag worden aan zorg en inspanning en hij/zij is open over de te maken keuzen en de te bereiken doelen. Hij/zij is bereid zich hierop te laten aanspreken.

- A 5 is er samen met de kerkenraad verantwoordelijk voor, dat tijdens zijn/haar afwezigheid een beroep kan worden gedaan op een collega. Hij/zij draagt hierbij, voor zover mogelijk, zorg voor een goede overdracht, met inachtneming van de geheimhoudingsplicht.
- A 6 blijft in de uitoefening van zijn/haar ambt onafhankelijk en draagt er zorg voor dat bij het samengaan van contacten uit hoofde van het ambt en andersoortige contacten geen belangenverstrengeling ontstaat.
- A 7 eerbiedigt de persoonlijke, zowel fysieke als geestelijke integriteit van zijn/haar gesprekspartner en is zich bewust van het gewicht dat de positie als vertrouwenspersoon meebrengt en van de afhankelijkheid die dat met zich kan meebrengen.
- A 8 is zich bewust van de eigenheid en vertrouwelijkheid van de pastorale relatie en is er verantwoordelijk en aansprakelijk voor dat de grenzen van de pastorale relatie worden aangegeven en bewaakt.
- A 9 dringt niet verder door tot de privésfeer van zijn/haar gesprekspartner dan in het kader van de pastorale zorg noodzakelijk.
- A 10 onderneemt in een contact uit hoofde van zijn/haar ambt of dienst geen seksuele toenaderingspogingen in de vorm van seksuele handelingen, of toespelingen op of uitnodigingen tot seksueel contact en ziet af van gedragingen die als zodanig kunnen worden uitgelegd, en gaat ook niet in op seksuele toenaderingspogingen van zijn/haar gesprekspartner.
- A 11 draagt de zorg – in samenspraak met betrokkene – aan een collega over, indien door bestaande contacten (met betrokkene of met anderen) of anderszins de zorg niet (meer) op juiste wijze kan worden gegeven.
- A 12 houdt bij het aangaan en onderhouden van relaties anders dan uit hoofde van zijn/haar ambt of dienst in het oog dat hij/zij onafhankelijk moet blijven tegenover degenen die aan zijn/haar zorg zijn toevertrouwd. Hij/zij waakt ervoor dat een mogelijke afhankelijkheid op grond van contacten uit hoofde van diens ambt of dienst niet wordt misbruikt.
- A 13 vergewist zich ervan dat bij het aangaan van een liefdesrelatie na een pastorale relatie de voorgaande pastorale relatie geen onevenredige betekenis meer heeft en toont desgevraagd aan dat hij/zij bij het aangaan van deze relatie alle zorgvuldigheid in acht heeft genomen die van hem/haar verwacht mag worden en meldt een dergelijke relatie aan het moderamen van de kerkenraad.
- A 14 zorgt ervoor vrij te staan tegenover gemeenteleden, sluit bij hen geen leningen, maakt zich ook anderszins niet financieel afhankelijk en aanvaardt van hen geen legaten, erfenissen of geschenken (waaronder gratis dienstverlening) met een geldwaarde van meer dan € 50.
- A 15 raadpleegt bij onduidelijkheid of onzekerheid over de te volgen gedragswijze een collega, een vertrouwenspersoon of een deskundige, met inachtneming van de geheimhoudingsplicht.

- A 16 zoekt gericht hulp indien hij/zij dreigt over te gaan of is overgegaan tot handelingen die – als ze bekend zouden zijn - de geloofwaardigheid van het dienstwerk aantasten of strijdig zijn met het dienstwerk.
- A 17 meldt eigen grensoverschrijdende handelingen in het dienstwerk bij het moderamen van de kerkenraad en laat het oordeel over aan de bevoegde kerkelijke instanties.

3.2.2 De predikant/kerkelijk werker als vertrouwenspersoon

De predikant/kerkelijk werker

- B 1 overlegt over de pastorale zorg alleen met iemand met wie hij/zij de zorg voor betrokkene deelt en die eveneens tot geheimhouding verplicht is. Hij/zij brengt zaken die vertrouwelijk zijn meegedeeld uitsluitend in het overleg na zich vergewist te hebben dat betrokkene daar geen bezwaar tegen heeft.
- B 2 overlegt met anderen met wie hij/zij niet de pastorale zorg voor betrokkene deelt als het in het kader van de zorg voor betrokkene wenselijk is en uitsluitend na toestemming van betrokkene.
- B 3 gebruikt gegevens uit pastorale contacten bij het vragen van advies, bij intervisie of supervisie of bij illustraties in preken en geschriften, alleen indien anonimiteit is gegarandeerd.
- B 4 beroept zich op verschoning indien een rechter vraagt naar zaken die hem/haar in vertrouwen ter kennis zijn gekomen.
- B 5 acht zich alleen dan ontslagen van de plicht tot geheimhouden¹ indien hij/zij aan alle hieronder genoemde voorwaarden heeft voldaan, te weten dat hij/zij:
- o alles heeft gedaan om toestemming van betrokkene te krijgen dan wel ervan overtuigd is
 - o dat het vragen van toestemming schadelijk is voor betrokkene of voor derden geen andere weg weet om tot een oplossing te komen dan door het doorbreken van de geheimhouding
 - o er vrijwel zeker van is dat geheimhouding voor betrokkene(n) of derden aanwijsbare en ernstige schade of gevaar oplevert
 - o er vrijwel zeker van is dat het doorbreken van de geheimhouding de schade aan betrokkene(n) dan wel aan derden voorkomt of beperkt
 - o de geheimhouding slechts zover als nodig is doorbreekt om het gevaar af te wenden of de schade te voorkomen
 - o in gewetensnood komt als hij/zij de geheimhouding handhaaft.
- B 6 verstrekt met het oog op meeleven door anderen alleen herkenbare gegevens indien betrokkene daarmee instemt en publiceert deze gegevens niet op internet.

¹ Onzorgvuldige doorbreking van de plicht tot geheimhouding is strafbaar. Zie Wetboek van Strafrecht, art. 272-1: "Hij die enig geheim waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat hij uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift dan wel van vroeger ambt of beroep verplicht is het te bewaren, opzettelijk schendt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie". Het is daarom van belang om de handelingen en afwegingen op genoemde punten schriftelijk vast te leggen.

- B 7 zorgt ervoor dat persoonsgebonden gegevens en aantekeningen niet toegankelijk zijn voor derden (ook niet voor gezinsleden).
- B 8 vraagt (anoniem) advies bij de daarvoor aangewezen instanties indien hij/zij weet van of een ernstig vermoeden heeft van kindermishandeling, seksueel misbruik van minderjarigen of huiselijk geweld. Als een minderjarige in het geding is, weegt hij/zij bij de vraag of de geheimhouding moet worden doorbroken mee dat misbruik en mishandeling van een minderjarige moet worden gestopt en voorkomen.

3.2.3 De predikant/kerkelijk werker als collega

De predikant/kerkelijk werker

- C 1 is in het openbaar zakelijk en respectvol in het oordeel over collega's, ook als er sprake is van verschillen van inzicht.
- C 2 verwijst degenen die met kritiek op een collega bij zich komen naar die collega dan wel naar degenen die tot oordelen bevoegd zijn en stelt zich zelf terughoudend op.
- C 3 spreekt zijn/haar collega aan, indien er ernstige vragen zijn bij diens wandel of vervulling van ambt of dienst en dringt zo nodig aan op breder collegiaal overleg.
- C 4 brengt wanneer er een ernstig vermoeden van tuchtwaardig gedrag is dit ter kennis van de bevoegde instanties.
- C 5 weegt, wanneer hij/zij in vertrouwen op de hoogte is gesteld van een (vermoeden van) tuchtwaardig gedrag, bij de vraag of hij/zij de geheimhouding moet doorbreken (zie B 5) mee dat dit moet worden gestopt en voorkomen en niet mag worden toegedekt. Wanneer seksueel misbruik in het geding is, maakt hij/zij gebruik van het protocol Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties.
- C 6 gaat niet in op een beroep van gemeenteleden die aan de zorg van een collega zijn toevertrouwd en verwijst in alle gevallen naar die collega of naar de kerkenraad.
- C 7 neemt, wanneer zijn/haar ambt of dienst in een gemeente is neergelegd, distantie in acht om diens opvolger de ruimte te geven.
- C 8 werkt mee aan een waarnemingsregeling.

3.2.4 De predikant/kerkelijk werker in de verbanden van de kerk

- D 1 de predikant stelt in overleg met de kerkenraad de in het dienstwerk te stellen prioriteiten vast, en bespreekt in de kerkenraad de voortgang van zijn/haar werkzaamheden met inachtneming van de geheimhoudingsplicht.
- D 2 de kerkelijk werker overlegt met de kerkenraad over de te stellen prioriteiten en legt verantwoording af aan de kerkenraad van de verrichte werkzaamheden, met inachtneming van de geheimhoudingsplicht.

De predikant/kerkelijk werker

- D 3 draagt zorg voor een goede afstemming van zijn/haar werk met dat van anderen.

- D 4 draagt er zorg voor dat de werklast afgestemd is op de beschikbare tijd en geeft de grenzen van zijn/haar mogelijkheden aan.
- D 5 draagt eraan bij dat kerkenraadsleden (en anderen aan wie de kerkenraad een taak heeft toevertrouwd) in de zaken die tot zijn/haar aandachtsgebied behoren, voldoende geïnformeerd zijn om een eigen keus te kunnen maken.
- D 6 draagt er zorg voor dat spanningen tussen hem/haar en (een deel van) de (overige) kerkenraadsleden bespreekbaar zijn en roept, indien spanningen voortduren, de hulp in van visitatoren.
- D 7 overlegt tijdig met de kerkenraad over zijn/haar vervanging tijdens verlofperiodes, waaronder permanente educatie.
- D 8 is in het publieke debat zakelijk en respectvol in het oordeel over de kerk en de kerkelijke vergaderingen, ook als er sprake is van verschillen van inzicht.